

som til visse Tider paa Dagen stopper Isens Drift fuldstændig og sætter den, isærdeleshed nærmere ved Land, med betydelig Fart østover. Isen havde dog stærkest Bevægelse, naar Strømmen satte vestefter, og da forekom ogsaa de voldsomme Skrninger, hvor Isflagerne brækkede i mange Stykker. Isen var iaar

overalt meget tyndere, end man ellers er vant til; Danmarksstrædet, og midt inde i Pakisen kunde vi ofte træffe store Flager, der maalte flere Mil i Omkreds, hvor vi med Lethed kunde ramme os igjennem, Noget jeg paa mine tidligere Rejser til Grønland aldrig har iagttaget.

Østgrønlanderes Besøg i Vestgrønland 1893 m. m.

Ved Kontorchef *Carl Ryberg.*

I nærværende Tidsskrift (12. Bind, Hefte III—IV) har Kolonibestyrer *C. Lytzen* givet nogle Oplysninger om østgrønlandske Besøg i Vestgrønland i 1892; dels efter et mig godhedsfuldt overladt Privatbrev, dels efter de fra Autoriteterne i Grønland indsendte, her foreliggende Indberetninger skal jeg give nogle Meddelelser om Østgrønlanderes Besøg i Vestgrønland i Sommeren 1893. Først maa jeg dog gjøre nogle Bemærkninger med Hensyn til Statens Omsorg for Hedningene paa Østkysten.

Det tidligere fremsatte Forslag om Oprettelsen af en Missionsstation ved Angmagssalik i Forbindelse med et Handelssted her synes nu at skulle blive til Virkelighed. Der er paa Finantslovforslaget for det kommende Finantsaar (paa Indenrigsministeriets og Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenets Budgetter) optaget de fornødne Beløb for at søge denne Plan realiseret, og efter Alt, hvad der hidtil foreligger, at dømme synes dette humane Foretagende at skulle komme igang. Der er allerede udset en Missionær til Stationen, nemlig cand. theol. Rüttel, som siden 1892 har opholdt sig ved Julianehaab for at sætte sig ind i Sproget og lære grønlandske Forhold at kjende, forinden han giver sig ifærd med sit ansvarsfulde Hverv paa Østkysten.

Flere af de Østlædinge, der i de sidste Aar have besøgt de sydligste Handelssteder paa Vestkysten, have, istedenfor at blive dér, atter begivet sig paa Vejen hjemefter; de ere imidlertid standsede ved forskellige Pladser i Nærheden af Vestkysten, hvor de have fundet gunstige Erhvervsbetingelser, og hvor de, i alt Fald foreløbig, synes tilbøjelige til at blive. Ønsket om at fastholde dem paa disse Steder og dér at standse de Østlædinge, som senere maatte ankomme dertil paa deres Rejse til Vestkysten, fremkaldte Forslagene om at lade en grønlandsk Overkateket (Lærer) tage Ophold iblandt dem og om Oprettelsen af et Handelssted i deres Nærhed. Ved dette Handelssted

skulde der imidlertid kun finde en saakaldt „indskrænket“ Handel Sted, o: Spæk maa ikke indhandles, og samtidig udhandles kun de nødvendigste Fangst- og Fiskeredskaber, nogle Tøjvarer, Tobak o. A., medens europæisk Proviant saa godt som er banlyst.

Som Opholdssted for Overkateket og Handelsbestyreren var Bopladsen Kernertok paa Østkysten, omtrent midtvejs mellem Kap Farvel og Prins Christians Sund, bleven udset, og de fornødne Forberedelser vare gjorte til Planens Realisation; af Missionen o: den danske Mission var Overkateket Isak Lund bleven valgt til at forestaa den gejstlige Del af Foretagendet. Isak Lund, der er Indfødt og har faaet sin Uddannelse paa Seminariet ved Godthaab, har i flere Aar været ansat som Kateket ved Nanortalik og er bekjendt for at være en dygtig og energisk Mand i sin Gjerning; han vil utvivlsomt egne sig udmærket til den ansvarsfulde og i flere Henseender sikkert vanskelige Stilling som Opdrager for de hedenske Østlædinge, der maatte befinde sig i hans Nærhed. Som Handelsbestyrer er den fra Kapitain G. Holms Expedition til Østkysten bekjendte Tolk, Johan Petersen, bleven ansat; hans Virksomhed ved dette Sted er imidlertid kun ganske foreløbig, idet han sikkert i 1894 som Handelsbestyrer vil ledsage Missionær Rüttel til Angmagssalik; i hans Sted vil da en Grønlander fra Nanortalik blive ansat som Handelsmand ved Stedet.

I Sommeren 1893 afgik et Fartøj fra Nanortalik med Mandskab og Materialier til Opførelsen af Bygningerne, men uheldige Isforhold forhindrede imidlertid Expeditionen i at naa Kernertok; da Aarstiden allerede var langt fremrykket, besluttede man sig til at opgive Kernertok som Handelssted og anlagde Stedet ved Itivdek, omtr. 10 Mil sydfor Pamiagdlok og ligeoverfor Kernertok-Landet; her fandtes en meget god Byggeplads, god Baadehavn og godt Drikkevand, og man gik strax i Lag med Byggeriet. Rygtet om, at

et Udsted skulde oprettes ved Itivdlek, bevirkede, at 8 Familier, hvoraf 2 Konebaadsejere, flyttede fra den aldeles overbefolkede herrnhutiske Missionsplads Frederiksdal til Itivdleks Omegn, og en Del af de i 1893 til Vestkysten ankomne Hedninge have erklæret, at de efter endnu et Aars Overvintring ved Igdloluarsuk vilde rejse til Itivdlek for at blive døbte og bosætte sig dér. Omendskjønt det sikkert havde været bedre i flere Retninger, om Missionsstationen kunde være bleven anlagt ved Kernertok, kan man dog kun være glad over, at den danske Mission, støttet af Indenrigsministeriet, endelig har taget Initiativet til at modtage og samle de til Vestkysten ankommende Hedninge.

De efterstaaende Meddelelser om Østgrønlandernes Besøg i 1893 paa Vestkysten ere uddragne af et Brev fra den fra Kapitain G. Holms Expedition bekjendte Overkateket Johannes Hansen (Hansérak) til Kolonibestyrer Lytzen. Hansérak var Styre paa en Konebaad, der skulde bringe Missionær Rüttel ned til den ovenfor omtalte Missionsstation ved Kernertok, for at han kunde gjøre Bekjendtskab med Hedningene og mulig af disse høre Nyheder fra Østkysten; han naaede imidlertid kun til Itivdlek, hvor han oppebiede Hedningenes Ankomst.

De første Hedninge ankom til Itivdlek d. 12. Juli, nemlig en Konebaadsbesætning, bestaaende af „Napardluk“ (o: Konebaadsejerens Navn) samt 14 andre Mennesker; de havde overvintret ved Kangerdlugssuatsiak (ca. 60½° N. Br.) eller Lindenowsfjorden og meddelte, at Vinteren havde været god, men Foraaret koldt og stormfuldt med ondt Vejr. Fra Kangerdlugssuatsiak vare de dragne i Følge med en anden Baad, der imidlertid var bleven helt knust af Drivisen indenfor Aluk; dog frelstes hele Besætningen. „Da de ovennævnte 15 Hedninge saa den for Østgrønland bestemte Missionær“ (Rüttel), siger Brevskriveren, »bleve de overvættede glade“, og Glæden steg, da de hørte, at han allerede til næste Aar vilde komme til Angmagssalik, samt at der samtidig vilde blive etableret et Handelssted ved Tasiussak (i Nærheden af Angmagssalik); de sagde, at de vilde vende tilbage til Angmagssalik for at bringe deres Landsmænd dér dette glædelige Budskab. Ligeledes meddelte man dem, at der ved Itivdlek oprettedes en mindre Missionsstation med tilhørende Handelssted; ogsaa herover bleve de glade og lovede at fortælle dette til de nærmest boende Østlændinge, hvem de vilde opmuntre til at flytte derned.

Napardluk og Besætningen rejste derefter til Pamiagdruk for at handle; paa Tilbagevejen derfra blev Baaden klemt mellem Drivisen; Skaden udbedredes ved Itivdlek, hvorefter de fortsatte Rejsen østerpaa.

Et andet Hold Østlændinge kom til Itivdlek den 25. Juli; det bestod af 3 Konebaade, nemlig fra Umivik (ca. 64° 20' N. Br.) Angmagainaks Baad med 28 Personer og fra Igdloluarsuk (ca. 63° 40' N. Br.) 2 Baade, nemlig Ujarmiks med 20 og Napártoks med 16 Personer. Angmagainak med Besætning vare afrejste fra Umivik den 1. Juli. Da de kom til Igdloluarsuk, vare Ujarmik og Napártok allerede dragne derfra, hvorfor de skyndte sig efter dem og naaede dem ved Tingmiarmiut (ca. 62° 40' N. Br.) d. 4. Juli, fra hvilket Sted de da vare fulgte ad. De her nævnte Østlændinge fortalte, at mange forhenværende Beboere af Angmagssalik nu havde bosat sig i Nærheden af Umivik for „at høre om Ankomsten af en Lærer“ (Missionær). I Juni Maaned havde Storisen været helt ude af Syne; først ved Iluilek (ca. 60° 50' N. Br.) stødte de paa den; den var da spredt og blev først ved Aluk saa tæt, at de maatte stage sig igjennem den. Ogsaa disse Rejsende bleve meget glade ved at se Missionæren og sagde, at de vilde rejse tilbage til Angmagssalik, undtagen Ujarmik og Husstand, der vilde overvintre ved Igdloluarsuk, hvorfra de da senere havde isinde at nedsætte sig ved Itivdlek for dér at blive kristnede; de meddelte ligeledes at have haft en god Vinter, men daarligt Vejr i Foraarstiden, dog havde de ikke lidt Nød. — Fra Itivdlek rejste Missionær Rüttel sammen med de 3 Konebaadsbesætninger til Pamiagdruk; efter dér at have handlet rejste Ujarmik strax sydefter, medens Angmagainak og Napártok endnu vare ved Stedet, da Rüttel rejste nordpaa.

„Rygtet“ har senere fortalt, at de sidstnævnte 3 Konebaadsbesætninger, efter at have forladt Vestkysten, skulde have haft forskjellig Modgang, særlig i Henseende til Sygdom; dog bør man ikke fæste absolut Lid til denne Meddelelse, da „Rygtet“ i Grønland ofte udmærker sig ved en høj Grad af Upaalidelighed.

Det er saaledes at haabe, at den Hedningene gjorte Meddelelse om Oprettelsen af en Missionsstation i 1894 ved Angmagssalik, vil kunne blive bekjendtgjort saa betids for de længere nordpaa (ved Umivik og nordefter) boende Østlændinge, at de i Løbet af næste Sommer og Efteraar ville kunne samle sig i Angmagssaliks Nærhed.